

Program Europske unije CARDS 2004
za Republiku Hrvatsku

Živjeti i raditi kao svi ljudi

Ovaj projekt financiran je
od Europske unije

Provoditelj projekta
Udruga za promicanje inkluzije

Brošuru izradila
Udruga za samozastupanje

Ova brošura izrađena je u okviru projekta: **Pristup zapošljavanju - socijalna inkluzija osoba s intelektualnim teškoćama**, financiranog sredstvima Europske unije u okviru programa *CARDS 2004 – Pružanje usluga neprofitnog sektora u zaštiti zdravlja, socijalnoj skrbi i izvaninstitucionalnom obrazovanju i Potpora organizacijama civilnog društva u području zaštite okoliša i održivoj razvoja* (broj ugovora:2004-0102-0102).

Sažetak projekta:

Udruga za promicanje inkluzije već deset godina pruža podršku osobama s intelektualnim teškoćama u uključivanju u život lokalne zajednice. U Hrvatskoj su osobe s intelektualnim teškoćama gotovo u potpunosti isključene iz svijeta rada i zapošljavanja. Cilj projekta: socijalna inkluzija osoba s intelektualnim teškoćama i povećanje mogućnosti zapošljavanja osoba s intelektualnim teškoćama u gradu Zagrebu na otvorenom tržištu rada te osnaživanje osoba s intelektualnim teškoćama putem samozastupanja da aktivno sudjeluju u promicanju svog prava na rad i zapošljavanju. Očekivani rezultati su zapošljavanje dvadesetak osoba s intelektualnim teškoćama na otvorenom tržištu rada, osnivanje prvog radnog centra u Republici Hrvatskoj u koji će biti uključeno oko četrdesetak korisnika te utjecajem na promjene u zakonodavstvu osnivanje agencija za zapošljavanje uz podršku osoba s intelektualnim teškoćama.

Obavezan partner:

Srednja škola – Centar za odgoj i obrazovanje, Zagreb, Zagorska 14

Neobavezan partner:

Udruga za samozastupanje, Zagreb, Bleiweisova 15

UDRUGA ZA PROMICANJE INKLUZIJE

Bleiweisova 15, 10000 Zagreb

Tel/fax: 01 / 37 51 696

inkluzija@inkluzija.hr

www.inkluzija.hr

Kontakt osoba: Neda Mišćević

UDRUGA ZA SAMOZASTUPANJE

Bleiweisova 15, 10000 Zagreb

Tel. 37 71 323

Fax: 37 51 696

samozastupanje@zg.t-com.hr

www.samozastupanje.hr

Ova brošura vlasništvo je Udruge za samozastupanje.

Za izradu brošure korištene su slike i simboli © Widigt Software Ltd.

Sve slike i simboli korišteni ovoj brošuri vlasništvo su Widigt Software Ltd. i ne mogu se koristiti bez odobrenja vlasnika.

ŽIVJETI I RADITI KAO SVI LJUDI

Ovaj projekt financiran je
od Europske unije

Provoditelj projekta
Udruga za promicanje inkluzije

Brošuru izradila
Udruga za samozastupanje

1. UVOD

Ova brošura želi predstaviti mogućnosti obrazovanja, zapošljavanja i prava u slučaju nezaposlenosti za osobe s intelektualnim teškoćama.

Smatramo da su ove tri teme jako važne za sve ljude.

Upravo zato one su važne i za osobe s intelektualnim teškoćama.

Osobe s intelektualnim teškoćama su danas jedna od najteže zapošljivih skupina u Hrvatskoj.

To znači da osobe s intelektualnim teškoćama mnogo teže dolaze do zaposlenja od ostalih ljudi.

U brošuri ćemo pokušati objasniti zašto je to tako.

Probat ćemo upozoriti i na neke važne stvari koje otežavaju zapošljavanje osoba s intelektualnim teškoćama.

Nadamo se da će neki od savjeta biti korisni barem nekim osobama s intelektualnim teškoćama, njihovim roditeljima i skrbnicima ili stručnjacima koji im pružaju podršku.

Osnovni stav Udruge za samozastupanje je da svaki čovjek ima pravo na

obrazovanje, rad i skrb društva u slučaju nezaposlenosti.

U brošuri se često iznose stavovi i mišljenja Udruge za samozastupanje. Kada iznosimo stavove Udruge, obvezno je napisano:

- Udruga za samozastupanje misli... ili
- Udruga za samozastupanje smatra... ili
- Udruga za samozastupanje se zalaže...

Svi stavovi Udruge za samozastupanje obilježeni su i znakom uskličnika.

Stavovi koje smo izrekli na ovaj način nisu izmišljeni stavovi članova Udruge za samozastupanje.

Oni su zapisani u brojnim hrvatskim i europskim dokumentima, a prije svega u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom.

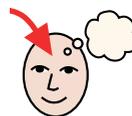
Brošura je pisana jednostavnim i razumljivim načinom kako bi bila što pristupačnija osobama s intelektualnim teškoćama.

2. OBRAZOVANJE

Obrazovanje je proces koji je vrlo važan da bi smo se jednog dana mogli zaposliti. Kroz proces obrazovanja stječemo znanja i vještine koje će nam omogućiti da se prijavljujemo na natječaje za posao.

Za zapošljavanje na bilo kojem poslu važno je imati određena znanja. Trebamo znati kako se radi posao na kojem se želimo zaposliti. Teško ćemo dobiti bilo kakav posao ako ne znamo kako se taj posao radi.

Škole su najvažnija mjesta na kojem ljudi stječu znanje. Znanje koje steknemo u školi najviše pomaže u nalaženju posla. Zato je jako važno svakom djetetu omogućiti da ide u školu i uči.

Postoje dvije glavne vrste škola. To su osnovne i srednje škole. Nakon osnovnih i srednjih škola ljudi se mogu školovati i na fakultetima.

Proces obrazovanja može se provoditi u redovnim i specijalnim uvjetima. U Hrvatskoj postoje redovne i specijalne osnovne i srednje škole.

Mnoga djeca s intelektualnim teškoćama idu u specijalne škole.

Mi u Udruzi za samozastupanje smatramo da to nije u redu.

Mislimo da sva djeca trebaju biti u redovnim školama.

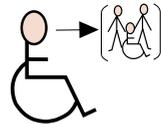
Osnovne škole

Osnovna škola u Hrvatskoj traje osam godina.

Osnovna škola je obvezna za svu djecu.

Ipak, još uvijek ima djece s intelektualnim teškoćama koja ne idu u osnovnu školu. Takva djeca se kasnije ne mogu se upisati u srednju školu.

Takve stvari se ne bi smjele događati. Svako dijete treba dobiti priliku da ide u osnovnu školu.

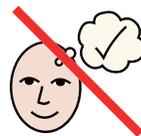

U osnovnoj školi učimo važne stvari o sebi i svijetu oko sebe.

U osnovnoj školi učimo i neke važne vještine kao što su pisanje, čitanje ili računanje.

Ipak, u osnovnoj školi nećemo steći znanja i vještine koje su potrebne za obavljanje nekog posla.

Sa završenom osnovnom školom možemo se zaposliti samo na malom broju poslova.

Na primjer:

- na poslovima čišćenja,
- na nekim poljoprivrednim poslovima,
- na nekim građevinskim poslovima.

Većina ovakvih poslova su teški i slabo plaćeni.

Zato se jako malo ljudi zapošljava nakon što završi osnovnu školu.

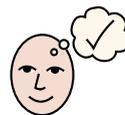

Da bi našli neke lakše i bolje plaćene poslove većina ljudi nakon osnovne škole upisuje srednje škole.

Izbor srednje škole i školovanje u srednjoj školi

U srednjoj školi stječemo znanja koja će nam najviše pomoći u traženju posla i zapošljavanju.

Kada biramo srednju školu mi odlučujemo čime ćemo se baviti u životu. Zato treba pažljivo odabrati koju ćemo srednju školu upisati.

Srednju školu trebamo izabrati sami. Ponekad nije lako odlučiti koju srednju školu izabrati.

Evo nekih pitanja koja ti mogu pomoći u izboru srednje škole:

- koji bi posao želio raditi,
- iz kojih predmeta si imao dobre ocjene u osnovnoj školi,
- iz kojih predmeta si imao loše ocjene u osnovnoj školi,
- s kojom srednjom školom možeš najlakše naći posao.

Na ova pitanja trebaš odgovoriti sam.

Odgovori na ova pitanja ti mogu pomoći da odlučiš u koju se srednju školu upisati.

U izboru srednje škole mogu ti pomoći roditelji, prijatelji ili stručnjaci u Zavodu za zapošljavanje.

Stručnjaci u Zavodu za zapošljavanje provode postupak profesionalnog usmjeravanja.

Svaki učenik u sedmom ili osmom razredu osnovne škole može otići na Zavod za zapošljavanje i zatražiti profesionalno usmjeravanje.

Profesionalno usmjeravanje se sastoji od nekoliko testova.

Prema rezultatima tih testova čovjeku se savjetuje koja bi mu srednja škola najviše odgovarala.

Ljudi ne moraju poslušati savjet koji dobiju na profesionalnom usmjeravanju. Svaki čovjek može odlučiti da će upisati neku drugu srednju školu.

Srednja škola zasada još uvijek nije obvezna.

To znači da srednju školu upisuje samo onaj tko želi.

Ipak, jako je važno završiti srednju školu.

Srednja škola može trajati tri ili četiri godine.

Srednja škola koja traje tri godine naziva se strukovna srednja škola.

Kada završimo srednju školu dobivamo svoju struku ili zanimanje.

Diploma srednje škole nam omogućava da tražimo posao u svojoj struci ili zanimanju.

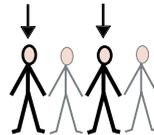
Školovanje u specijalnim školama

Već smo rekli da osnovne i srednje škole mogu biti redovne i specijalne.

Djeca bez teškoća i djeca s manjim teškoćama u razvoju najčešće pohađaju redovne škole.

Djeca s većim teškoćama u razvoju često ne mogu upisati redovne škole.

Djeca s većim teškoćama u razvoju uglavnom se školuju u specijalnim školama.

Djeca koja su upisana u specijalnu osnovnu školu ne mogu se upisati u redovnu srednju školu.

Školovanje u specijalnim školama provodi se po posebnim programima. To znači da se djeca u specijalnim školama obrazuju za drugačija zanimanja i poslove nego djeca u redovnim školama.

U specijalnim školama djeca se školuju za pomoćna zanimanja.

Pomoćna zanimanja su uglavnom slabije plaćeni poslovi.

Poslodavci sve manje traže i zapošljavaju radnike na pomoćnim poslovima.

Zato ljudi koji su završili specijalne srednje škole teško nalaze posao i dugo ostaju nezaposleni.

Udruga za samozastupanje smatra da bi sva djeca trebala pohađati redovne škole. Mislimo da se djeca s teškoćama u razvoju ne trebaju izdvajati u specijalne škole.

Svi ljudi trebaju i imaju pravo na jednako obrazovanje.

Za osobe s invaliditetom bi to značilo mnogo.

Osobe s invaliditetom dobile bi jednaka znanja i vještine kao i svi ostali ljudi. Tako bi imali i veće izgleda da se zaposle na bolje plaćenim poslovima zajedno s ljudima bez invaliditeta.

Djeca s najvećim stupnjem teškoća u razvoju nemaju se priliku školovati kao ostala djeca.

Oni se obrazuju u ustanovama socijalne skrbi.

Takvo obrazovanje naziva se osposobljavanje za samostalan život. Znanja koja dobiju na takav način ne omogućavaju im traženje posla i zapošljavanje.

Udruga za samozastupanje smatra da bi i djeca s najvećim stupnjem teškoća u razvoju trebala biti uključena u obrazovni proces.

Smatramo da bi se obrazovni proces trebao prilagoditi tako da se svaki čovjek može u njega uključiti.

Cjeloživotno učenje

Proces cjeloživotnog učenja znači da ljudi trebaju imati priliku učiti tijekom cijelog života.

Cjeloživotno učenje je vrlo važno. Znanost i tehnologija napreduju vrlo brzo. Napredak znanosti i tehnologije donosi mnoge promjene u živote ljudi.

Na primjer:

- Mnogi poslovi koji su se nekad obavljali ručno danas se obavljaju pomoću strojeva. Ako ne znamo rukovati strojevima, ne možemo se zaposliti na tom poslu.

- Zbog izuma novih strojeva neki stari strojevi se prestaju upotrebljavati. Ljudima koji su radili na starim strojevima treba se omogućiti da se nauče raditi na novim strojevima i tako zadrže posao. Ako ljudi nemaju priliku naučiti raditi na novim strojevima oni će postati višak na poslu i vjerojatno će izgubiti posao.

- Mnogi ljudi završe školovanje i počnu raditi ili pak ne uspiju pronaći posao u struci za koju su se školovali. Nakon nekoliko godina shvate da žele raditi neki drugi posao. To znači da moraju ponovo u školu ili na neki tečaj kako bi se osposobili za taj novi posao. Ljudima se mora omogućiti prilika da tijekom cijelog života mogu upisati škole ili tečajeve na kojima se mogu osposobiti za nove poslove.

Kako bi ljudi bili u tijeku s promjenama koje se oko njih događaju mora im se omogućiti da se upoznaju s promjenama i da se na njih priviknu. Takav proces učenja naziva se cjeloživotno učenje.

Cjeloživotno učenje se može provoditi u školama, večernjim školama, na fakultetima ili kroz tečajeve. Za osobe s intelektualnim teškoćama je od velike važnosti da imaju pristup cjeloživotnom obrazovanju. To će im omogućiti da tijekom cijelog života stječu nova znanja i vještine koja im mogu olakšati uključivanje u svijet rada i pronalaženje posla.

Da bi se osobe s intelektualnim teškoćama mogle ravnopravno uključiti u proces cjeloživotnog učenja potrebno je nekoliko važnih stvari:

- osigurati da svi oblici cjeloživotnog učenja koji se provode budu dostupni i osobama s intelektualnim teškoćama,
- osigurati podršku koja će osobama s intelektualnim teškoćama omogućiti sudjelovanje u programima cjeloživotnog učenja.

3. RAD

Ovo poglavlje je najvažniji dio ove brošure.

Rad je pravo, dužnost i potreba čovjeka. U današnjem društvu postoje mnoge razlike među ljudima.

Jedna od najvećih razlika koja može postojati među ljudima je upravo u tome da li čovjek ima ili nema posao.

Radom si osiguravamo plaću i financijsku neovisnost.

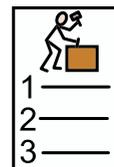
Kroz rad ostvarujemo kontakte s drugim ljudima, i tako stvaramo nove odnose i nova prijateljstva.

Kroz rad pokazujemo svoje vrijednosti i sposobnosti.

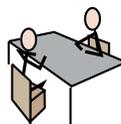
U ovom poglavlju pokušat ćemo objasniti nekoliko stvari koje su vrlo važne za uspješno zapošljavanje.

Nadamo se da će ti one biti barem mala pomoć u traženju i pronalaženju radnog mjesta.

Traženje posla

Nakon što si završio školovanje, predstoji ti najvažniji korak u ulasku u svijet rada. Taj korak se naziva traženje posla.

Traženje posla je proces koji završava zapošljavanjem.

Ovdje ćemo pokušati objasniti nekoliko stvari koje su važne da proces traženja posla završi brzo i uspješno.

Radna knjižica

Za početak traženja bilo kakvog posla važno je imati radnu knjižicu.

Radna knjižica je vrlo važan osobni dokument.

Bez nje se ne može zakonito zaposliti i raditi.

Čovjek može dobiti radnu knjižicu kada navrší 15 godina.

Zahtjev za dobivanje radne knjižice podnosi se županijskom uredu nadležnom za poslove rada.

U zahtjev za izdavanje radne knjižice moraš napisati sljedeće stvari:

1. ime i prezime, ime oca podnositelja zahtjeva i prezime prije zaključenja braka;
2. dan, mjesec, godinu rođenja;
3. mjesto, općinu, grad i državu rođenja;
4. državljanstvo;
5. serijski i registarski broj, datum i mjesto izdavanja osobne isprave;
6. jedinstveni matični broj građana;

7. prebivalište odnosno boravište;
8. podatke o školskoj i stručnoj spremi.

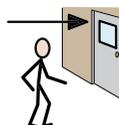
Kada predaješ zahtjev za izdavanje radne knjižice trebaš sa sobom ponijeti:

1. radnu knjižicu kupljenu u knjižari "Narodne novine",
2. presliku osobne iskaznice,
3. svjedodžbu ili diplomu škole koju si završio.

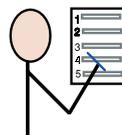
Hrvatski zavod za zapošljavanje

Kada dobiješ radnu knjižicu možeš se prijaviti kao tražitelj zaposlenja na Zavod za zapošljavanje.

Zavod za zapošljavanje je javna ustanova. Zavod za zapošljavanje ima svoje područne službe i ispostave u svim županijama.

Nezaposlene osobe se prijavljuju u ispostavu zavoda za zapošljavanje prema mjestu svog prebivališta.

Nezaposlene osobe koje žele ostvariti neka svoja prava moraju se redovito javljati u Zavod za zapošljavanje i surađivati s njim.

Hrvatski zavod za zapošljavanje obavlja nekoliko važnih djelatnosti.

Najvažnije usluge koje nezaposlene osobe mogu dobiti na Zavodu za zapošljavanje su:

1. Informiranje o slobodnim radnim mjestima

To znači da u Zavodu za zapošljavanje možeš saznati mnogo toga o slobodnim radnim mjestima i poslodavcima koji traže radnike.

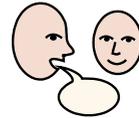
2. Usluge info-pulta

Na info pultu se vrše redovita javljanja na Zavod za zapošljavanje, određuju termini za individualna savjetovanja, mogu se dobiti pravni savjeti i drugo.

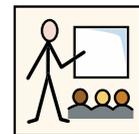
3. Usluga individualnog savjetovanja

Ova usluga obuhvaća pomoć u procjeni tvojih osobnih i stručnih mogućnosti, pomoć u izradi plana zapošljavanja, posredovanje u zapošljavanju za određena radna mjesta i informiranje.

4. Grupno informiranje o stanju na tržištu rada

Kroz ovu uslugu možeš saznati koja zanimanje se traže više, a koja manje na tržištu rada. Osim toga možeš saznati o uslugama Zavoda za zapošljavanje koje ti mogu pomoći u traženju posla i informirati se o svojim pravima i dužnostima iz zakona.

5. Radionice za stjecanje znanja i vještina za što uspješnije snalaženje na tržištu rada

Zavod za zapošljavanje organizira radionice na kojima se mogu naučiti vještine koje ti mogu olakšati traženje posla.

6. Profesionalno usmjeravanje
Znači da u Zavodu za zapošljavanje možeš dobiti pomoć u dodatnoj procjeni osobnih mogućnosti. Osim toga možeš dobiti pomoć pri odabiru programa obrazovanja i osposobljavanja. U Zavodu ti mogu pomoći i oko utvrđivanja preostale radne sposobnosti kao i u procjeni radnog potencijala za neko određeno radno mjesto.

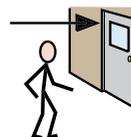

Nezaposlene osobe koje se prijave na Zavod za zapošljavanje imaju i određene obveze.

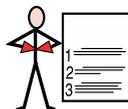

Najvažnije obveze su:

1. Javljati se jednom mjesečno na Zavod za zapošljavanje;
2. Prisustvovati grupnom informiranju koje provodi Zavod za zapošljavanje;
3. Prisustvovati individualnom savjetovanju koje provodi Zavod za zapošljavanje;

4. Zajedno sa svojim savjetnikom izraditi plan traženja posla i pridržavati se obveza iz tog plana;
5. Biti na raspolaganju Zavodu za zapošljavanje dva dana tjedno po tri sata. Sam možeš izabrati dane i sate koji ti najviše odgovaraju.

Za osobe s invaliditetom je posebno važno da Zavod za zapošljavanje odlučuje i o upućivanju na profesionalnu rehabilitaciju.

Postupak profesionalne rehabilitacije je postupak kroz koji se osobe s invaliditetom osnažuju i stječu nova znanja i vještine kako bi se uspješnije uključile u svijet rada. Pravo na profesionalnu rehabilitaciju nemaju sve osobe s invaliditetom. O tome imaš li ti kao osoba s invaliditetom pravo na profesionalnu rehabilitaciju možeš se informirati u Zavodu za zapošljavanje.

Ostale službe koje mogu pomoći u traženju posla

Osim Zavoda za zapošljavanje postoje i druge službe koje ti mogu pomoći u pronalaženju posla. Te službe se bave posredovanjem pri zapošljavanju.

Posredovanje pri zapošljavanju znači pomoć nezaposlenim osobama da što prije dođu do poslodavca koji bi ih mogao zaposliti.

Najveće takve službe u Hrvatskoj su internet portal Moj posao i Dekra.

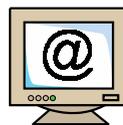
Adresa Internet portala Moj posao je: www.moj-posao.net

Na ovom portalu možeš ostaviti svoj životopis i pogledati podatke o firmama i poslodavcima koji traže radnike.

Na ovom portalu je moguće je naći mnoge korisne informacije.

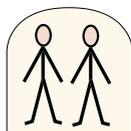
Na primjer:

- može se pogledati katalog radnih mjesta za osobe s invaliditetom,
- može se vidjeti da li se radi o sezonskom ili stalnom poslu,
- ponekad se može vidjeti i kolika se plaća nudi za neki posao.

Mnoge udruge pomažu svojim članovima u traženju posla na otvorenom tržištu rada.

Najuspješniji program traženja posla za osobe s intelektualnim teškoćama na otvorenom tržištu rada provodi Udruga za promicanje inkluzije.

Udruga za promicanje inkluzije pomaže osobama s intelektualnim teškoćama da

pronađu odgovarajuće radno mjesto, i daje im podršku za rad na otvorenom tržištu rada.

Raditi na otvorenom tržištu rada uz podršku znači:

- raditi na istim mjestima i zajedno s ljudima bez invaliditeta;
- dobiti jednaku plaću za jednaki rad kao i osobe bez invaliditeta;
- imati na poslu podršku asistenta koji će ti biti na usluzi kako bi svoj posao obavio na siguran i kvalitetan način.

Načini na koji mogu raditi osobe s intelektualnim teškoćama

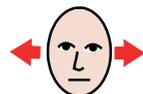
Postoji nekoliko osnovnih načina na koji ljudi rade.

Prvi je da radimo za poslodavca, a drugi je da sami osnujemo obrt, tvornicu ili zadrugu, i tako postanemo poslodavac samome sebi.

Ovaj drugi način se naziva samozaspošljavanje.

O samozapošljavanju nećemo mnogo govoriti u ovoj brošuri.

To je zbog toga jer nam nije poznat niti jedan slučaj osobe s intelektualnim teškoćama koja ima svoj obrt, tvornicu ili je jedan od osnivača neke zadruge.

Smatramo da je glavni uzrok tome u činjenici da su osobe s intelektualnim teškoćama često lišene poslovne sposobnosti.

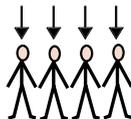
Bez poslovne sposobnosti je nemoguće osnovati svoju tvrtku, obrt ili se udružiti u zadrugu, pa se jako mali broj osoba s intelektualnim teškoćama ima priliku zaposliti na ovaj način.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom kaže da osobe s invaliditetom mogu raditi na dva načina.

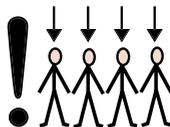
Prvi način je rad pod općim uvjetima.

Rad pod općim uvjetima znači da osoba s invaliditetom radi na isti način, na istim mjestima i pod istim uvjetima pod kojima rade i osobe bez invaliditeta.

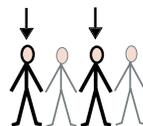
Udruga za samozastupanje podržava i zalaže se za ovakav način rada osoba s invaliditetom.

Ipak, mnoge osobe s intelektualnim teškoćama nemaju priliku raditi na ovakav način.

Drugi način na koji mogu raditi osobe s invaliditetom je rad pod posebnim uvjetima zapošljavanja.

Posebni uvjeti zapošljavanja znače da se osobe s invaliditetom zapošljavaju na posebnim mjestima i prema posebnim propisima.

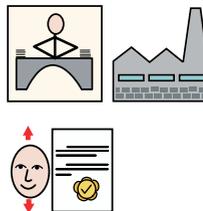
Najpoznatija vrsta rada pod posebnim uvjetima je rad u zaštitnim radionicama. U nastavku ćemo objasniti što znači biti zaposlen pod općim, a što pod posebnim uvjetima rada.

Zapošljavanje na otvorenom tržištu

Zapošljavanje na otvorenom tržištu je najčešći način rada pod općim uvjetima. To je i najčešći način na koji većina ljudi radi.

Biti zaposlen na otvorenom tržištu znači:

- raditi na istim mjestima i zajedno s ljudima bez teškoća;
- imati ugovor koji ti jamči jednaka radnička prava i obveze kao i svim ostalim radnicima.

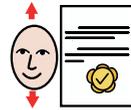

Zapošljavanje na otvorenom tržištu je najbolji način rada zato jer baš na ovaj način radi i velika većina ljudi koji nemaju nikakve teškoće.

Udruga za samozastupanje se snažno zalaže da osobe s intelektualnim teškoćama dobiju veće mogućnosti zapošljavanja na otvorenom tržištu.

Zapošljavanje na otvorenom tržištu najčešće započinje sklapanjem ugovora o radu.

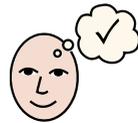
Ugovor o radu je najvažniji ugovor između radnika i poslodavca.

U ugovoru o radu su zapisana najvažnija prava i obveze radnika i poslodavca.

Evo primjera nekih važnih obveza i prava radnika

Obveze radnika:

- radnik je dužan savjesno, marljivo i pažljivo obavljati svoje radne zadatke,
- radnik mora surađivati s poslodavcem i slušati upute koje mu daje poslodavac,
- radnik je dužan sudjelovati na obrazovanju ili usavršavanju na koje ga uputi poslodavac,
- radnik je dužan raditi na siguran način kako ne bi ugrožavao svoj život i zdravlje, ili život i zdravlje drugih ljudi.

Prava radnika:

- radnik ima pravo dobiti plaću za svoj rad,
- radnik ima pravo na godišnji odmor (osobe s invaliditetom imaju pravo na najmanje 24 radna dana za svaku kalendarsku godinu),
- radnik ima pravo raditi na siguran način koji najmanje ugrožava njegovu zdravlje,

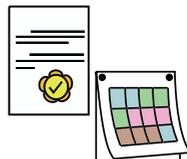

- radnik se ima pravo slobodno učlaniti u sindikat

Ugovor o radu može biti sklopljen na određeno i neodređeno vrijeme.

Ugovor o radu koji je sklopljen na određeno vrijeme prestaje kada istekne vrijeme na koje je ugovor sklopljen ili kada ga radnik i/ili poslodavac otkáže.

Ugovor o radu koji je sklopljen na neodređeno vrijeme prestaje kada ga radnik i/ili poslodavac otkáže.

Nažalost, u našoj zemlji vrlo malo ljudi s intelektualnim teškoćama danas radi na otvorenom tržištu.

Glavni razlozi zašto osobe s intelektualnim teškoćama često ne mogu dobiti radno mjesto na otvorenom tržištu su:

1. Zato što su mnoge osobe s intelektualnim teškoćama lišene poslovne sposobnosti

Ljudi koji su lišeni poslovne sposobnosti najčešće ne mogu sami sklapati ugovore. To znači da ljudi koji su lišeni poslovne sposobnosti ne mogu sklopiti ni ugovor o radu.

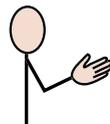
Ako sam ne možeš sklopiti ugovor radu to znači da ne možeš zasnovati radni odnos na otvorenom tržištu.

Udruga za samozastupanje smatra da se lišavanjem poslovne sposobnosti ljudima uskraćuje pravo na rad i mnoga druga ljudska prava i zato se protivi lišavanju poslovne sposobnosti osoba s intelektualnim teškoćama.

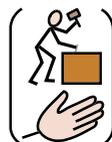

2. Drugi važan razlog što se osobe s intelektualnim teškoćama teško zapošljavaju na otvorenom tržištu je nedostatak radnih asistenata.

Osobe s intelektualnim teškoćama ponekad trebaju pomoć na poslu. Tu pomoć mogu im pružiti ljudi koji se nazivaju radni asistenti.

Zadatak radnog asistenta je da ti pomogne da svoj posao obaviš na što bolji i na što sigurniji način.

Važno je znati da radni asistent nije tu zato da bi obavio tvoj posao!

Svoj posao moraš obaviti sam.

Radni asistent je tu kako bi ti pomogao da obaviš jedan dio posla za koji ti je potrebna pomoć.

Nažalost u Hrvatskoj ne postoji dovoljno radnih asistenata.

Radni asistenti koji postoje pružaju podršku samo određenim skupinama osoba s tjelesnim invaliditetom.

Zakonom još nije predviđeno zapošljavanje asistenata koji bi pomagali osobama s intelektualnim teškoćama na otvorenom tržištu rada.

3. Treći važan razlog zbog kojeg ljudi s intelektualnim teškoćama teško zapošljavaju na otvorenom tržištu je nedostatak obrazovanja.

To znači da i dalje veliki broj ljudi s intelektualnim teškoćama ide u specijalne škole ili uopće ne ide u škole.

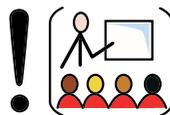

Danas je gotovo nemoguće naći posao ako nisi završio školu.

Nažalost, i ljudi koji su završili specijalnu školu teško nalaze posao.

Mnogi poslovi koje su ljudi izučili u specijalnim školama danas ne postoje na otvorenom tržištu rada.

Zbog toga se Udruga za samozastupanje zalaže da svi ljudi idu u redovne škole i tamo nauče one stvari koje će im olakšati zapošljavanje na otvorenom tržištu kad završe školu.

Zapamti:

Lišavanjem poslovne sposobnosti čovjek gubi mogućnost potpisivanja ugovora o radu, ali i mnoga druga prava.

Na taj način ostaje bez mogućnosti da se zaposli na otvorenom tržištu.

Udruga za samozastupanje smatra da treba učiniti sve kako bi čovjek zadržao svoju poslovnu sposobnost.

Zapošljavanje uz podršku na otvorenom tržištu rada

Zapošljavanje uz podršku na otvorenom tržištu rada je jako slično zapošljavanju na otvorenom tržištu rada.

To znači da osobe s intelektualnim teškoćama rade na istim mjestima zajedno s ljudima bez teškoća.

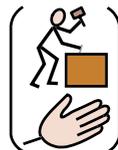
Zapošljavanje uz podršku znači da osoba s intelektualnim teškoćama može dobiti podršku od:

- službe za zapošljavanje uz podršku,
- radnog asistenta na samom radnom mjestu.

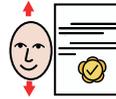

Služba za zapošljavanje uz podršku ti može pomoći:

- u procjeni tvojih sposobnosti;
- u pronalaženju radnog mjesta koje odgovara tvojim sposobnostima;
- u osiguravanju radnog asistenta koji će ti pružati podršku u radu;
- oko rješavanja tvog radnog statusa u pogledu ugovora i osiguranja;
- kod dogovaranja s poslodavcem u vezi prilagođavanja radnog mjesta, razvoja karijere ili plaće.

Osobe koje imaju očuvanu poslovnu sposobnost mogu raditi uz podršku tako da sklope ugovor o radu s poslodavcem. U tom slučaju oni rade pod općim uvjetima kao i ostali ljudi. Služba zapošljavanja uz podršku im može osigurati podršku radnog asistenta na poslu.

Zasada čovjek koji radi sam plaća radnog asistenta iz svoje plaće. Udruga za samozastupanje smatra da bi država trebala plaćati barem dio plaće radnih asistenata za osobe s intelektualnim teškoćama.

Osobe bez poslovne sposobnosti od službe za zapošljavanje uz podršku mogu dobiti jednake usluge kao i osobe koje imaju poslovnu sposobnost. Ipak, kao što smo već rekli, osobe koje nemaju poslovnu sposobnost ne mogu sklopiti ugovor o radu. Zato osobe bez poslovne sposobnosti svoj status reguliraju preko ugovora o radnim aktivnostima. To znači da osobe koje su lišene poslovne sposobnosti rade preko posebnog ugovora

Iako zapošljavanje uz podršku na otvorenom tržištu još uvijek nije dovoljno

regulirano, ono se ipak provodi na nekoliko mjesta.

Udruga za promicanje inkluzije provodi program zapošljavanja uz podršku na otvorenom tržištu.

Ako želiš kontaktirati Udrugu za promicanje inkluzije i saznati više o zapošljavanju uz podršku na otvorenom tržištu to možeš učiniti:

- putem web stranice www.inkluzija.hr
- putem e-maila inkluzija@inkluzija.hr
- putem telefona na broj 01/ 37 58 931
- ili na adresu: Udruga za promicanje inkluzije, Bleiweissova 15, 10 000 Zagreb

Rad u zaštitnoj radionici i radnom centru

Rad u zaštitnim radionicama je najpoznatija i najraširenija vrsta rada pod posebnim uvjetima.

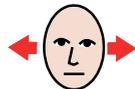
Zaštitna radionica može biti ustanova ili trgovačko društvo.

Glavni cilj zaštitnih radionica je zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Većina zaposlenih u zaštitnim radionicama moraju biti osobe s invaliditetom.

Osim zaštitne radionice, zakon kaže da osobe s invaliditetom mogu, pod posebnim uvjetima, raditi i u radnom centru.

Ipak za sada u Hrvatskoj ne postoji ni jedan radni centar na način na koji je to propisano u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Napredovanje na poslu i razvoj karijere

Razvoj karijere i napredovanje u poslu su važni svakom radniku, pa tako i osobama s invaliditetom.

Svi ljudi koji vrijedno i marljivo obavljaju svoj posao imaju pravo napredovati na poslu.

Savjestan i marljiv rad daje ti najveće mogućnosti za napredovanje na poslu i razvoj karijere.

Napredovanje na poslu znači da poslodavac uvažava i nagrađuje tvoj rad i trud.

Napredovanje na poslu znači:

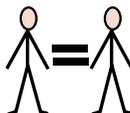
- dobiti unapređenje ili biti postavljen na bolje radno mjesto,
- dobiti povećanje plaće,

- dobiti dulje trajanje godišnjeg odmora,
- dobiti neke druge pogodnosti kojima ti poslodavac pokazuje da cijeni tvoj trud i zalaganje na poslu.

Poslodavac mora omogućiti osobama s invaliditetom da napreduju na poslu kao i svi ostali radnici.

Poslodavac koji osobama s invaliditetom ne omogućava jednako napredovanje na poslu kao i ostalim radnicima čini diskriminaciju.

Diskriminacija je i kada se poslodavac odnosi prema tebi lošije nego prema ostalim radnicima samo zato što si ti osoba s invaliditetom.

Poslodavci nemaju pravo diskriminirati osobe s invaliditetom.

Ako ipak misliš da si diskriminiran od poslodavca zbog svog invaliditeta možeš se obratiti sindikatu, udrugama za zaštitu ljudskih prava ili sudu.

4. PRAVA NEZAPOSLENIH OSOBA

I nezaposlene osobe imaju svoja prava. Ipak postoje razlike u pravima između nezaposlenih osoba.

Ljudi koji su radili i ostali bez posla obično imaju veće naknade ili veći obujam prava od ljudi koji uopće nisu radili.

U nastavku ćemo malo objasniti kada i kako čovjek može ostati bez posla, i kako može ostvariti prava koja mu u tom slučaju pripadaju.

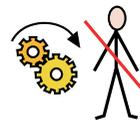
Ostanak bez posla

Ostanak bez posla je često vrlo težak trenutak za svakog čovjeka.

Postoje mnogi razlozi zbog kojih ljudi ostaju bez posla.

Na primjer:

- bez posla možeš ostati radi otkaza;
- bez posla možeš ostati i radi zatvaranja ili gašenja radnog mjesta na kojem si radio;
- bez posla možeš ostati i zato što je protekao rok na koji si sklopio ugovor o radu na određeno vrijeme.

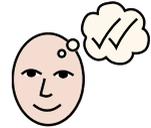

Za mnoge radnike je posebno teško ako im poslodavac uruči otkaz.

Treba napomenuti da su osobe s invaliditetom zakonom bolje zaštićene od otkaza, nego osobe bez invaliditeta. Ipak trebaš znati da poslodavac ima pravo uručiti otkaz i osobi s invaliditetom.

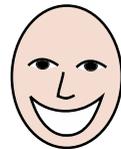
Najbolja zaštita od otkaza je marljivo i savjesno obavljanje svojih dužnosti na poslu.

To je i najbolja garancija da će ti poslodavac ponuditi nastavak radnog odnosa i nakon isteka ugovora o radu na određeno vrijeme.

Marljivo i savjesno obavljati svoje dužnosti na poslu znači:

- dolaziti na posao na vrijeme;
- vrijedno i pažljivo raditi tijekom cijelog radnog vremena;
- primjereno i pristojno se ponašati na radnom mjestu;
- poštovati poslodavca i ljude s kojima radiš.

Iako je ostanak bez posla teška situacija u životu čovjeka, to nije kraj svijeta. U takvoj situaciji trebaš se pribrati i usmjeriti na traženje novog posla. Ponekad nije loše ni otići na neki tečaj na kome možeš naučiti neke nove vještine koje će ti olakšati pronalazak novog posla.

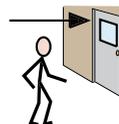

Najvažnije je da u trenutku kad izgubiš posao ne izgubiš nadu.

I u tako teškoj situaciji postoje rješenja, a od tebe najviše zavisi koje ćeš od tih rješenja izabrati za ponovni povratak u svijet rada.

Najvažniji korak koji treba učiniti kad ostaneš bez posla je ponovno se otići prijaviti na Zavod za zapošljavanje i tamo se informirati o svojim pravima. Preko Zavoda za zapošljavanje mogu se ostvariti neka novčana prava ili prava iz zdravstvenog i mirovinskog osiguranja.

Također je važno da uz pomoć Zavoda za zapošljavanje i drugih službi ili udruga što prije započneš s procesom traženja novog posla.

Prava koja osobe s invaliditetom mogu ostvariti preko Zavoda za zapošljavanje

Osobe s invaliditetom koje su barem neko vrijeme provele u radnom odnosu neka svoja prava mogu ostvariti preko Zavoda za zapošljavanje.

Ljudi koji su radili barem devet mjeseci u zadnje dvije godine imaju pravo na novčanu naknadu ako ostanu bez posla.

Ipak, ljudi koji su svojom krivnjom ostali bez posla ili ljudi koji su sami dali otkaz nemaju pravo na novčanu naknadu.

Čovjek koji ima pravo na naknadu mora se prijaviti na Zavod za zapošljavanje i podnijeti zahtjev za novčanu naknadu u roku od trideset dana otkako je izgubio posao.

Nezaposlene osobe preko Zavoda za zapošljavanje mogu ostvariti i pravo na zdravstvenu zaštitu.

Neke osobe mogu ostvariti staž mirovinskog osiguranja koji im je potreban za odlazak u mirovinu preko Zavoda za zapošljavanje.

O točnim detaljima tko ima pravo na novčanu naknadu, zdravstveno osiguranje ili mirovinski staž preko Zavoda za zapošljavanje možeš se informirati na Zavodu za zapošljavanje.

Zbog svih ovih stvari vrlo je važno prijaviti se na Zavod za zapošljavanje u što kraćem roku nakon što ostaneš bez posla.

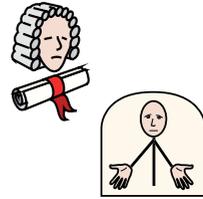

Ukoliko se na vrijeme ne prijaviš na Zavod za zapošljavanje možeš ostati bez ovih prava.

Prava osoba s invaliditetom iz sustava socijalne skrbi

Osobe s invaliditetom mogu ostvariti mnoga prava u sustavu socijalne skrbi.

Sustav socijalne skrbi sastoji se od raznih ustanova, institucija i domova.

Ipak najvažnije mjesto u sustavu socijalne skrbi zauzimaju centri za socijalnu skrb.

Centri za socijalnu skrb su osobito važni jer se baš pred centrima za socijalnu skrb pokreću postupci za priznavanje prava iz sustava socijalne skrbi.

Iako u sustavu socijalne skrbi postoje različita prava, u ovoj brošuri ćemo govoriti samo od dva prava koja nezaposlene osobe s invaliditetom mogu ostvariti u sustavu socijalne skrbi.

Prvo od tih prava naziva se naknada do zaposlenja.

Ljudi s invaliditetom koji nikad nisu bili zaposleni imaju pravo na naknadu do zaposlenja.

Naknadu do zaposlenja mogu ostvariti preko centra za socijalnu skrb.

Naknada do zaposlenja obično je niža od novčane naknade koju mogu ostvariti ljudi

koji su radili i primaju novčanu naknadu od Zavoda za zapošljavanje.

Ljudi koji žele ostvariti naknadu do zaposlenja moraju se barem jednom mjesečno prijavljivati na Zavod za zapošljavanje.

Prijavljivanjem na Zavod za zapošljavanje ljudi dokazuju da se trude pronaći posao. Ukoliko se ljudi ne prijavljuju redovno na Zavod za zapošljavanje mogu izgubiti pravo na naknadu do zaposlenja.

Pravo na naknadu do zaposlenja se gubi kada se zaposliš, a može se ponovo ostvariti ako ostaneš bez posla.

Ljudi koji svojom krivnjom ostanu bez posla ili ljudi koji imaju pravo na novčanu naknadu preko Zavoda za zapošljavanje ne mogu ostvariti pravo na naknadu do zaposlenja.

Drugo pravo koje osobe s intelektualnim teškoćama mogu ostvariti u sustavu socijalne skrbi naziva se osobna invalidnina.

Pravo na osobnu invalidninu mogu ostvariti samo ljudi s većim stupnjem teškoća.

Iznos osobne invalidnine je mnogo veći nego iznos naknade za vrijeme nezaposlenosti.

Zato se mnogi ljudi s intelektualnim teškoćama ili njihovi roditelji i skrbnici odlučuju zatražiti osobnu invalidninu.

Za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi često je potrebno je proći postupak vještačenja.

Postupkom vještačenja se utvrđuje ispunjava li osoba uvjete da bi joj bilo priznato pravo koje traži u sustavu socijalne skrbi.

Postupak vještačenja je besplatan, a na njega te upućuje centar za socijalnu skrb.

O detaljima ostvarivanja ovih i svih ostalih prava iz sustava socijalne skrbi možeš se detaljnije informirati u centrima za socijalnu skrb.

Iako prava iz socijalne skrbi pomažu čovjeku u teškim životnim situacijama, mi u Udruzi za samozastupanje smatramo da je najbolji izlaz iz teških životnih situacija omogućiti čovjeku da radi i svojom plaćom skrbi sam za sebe.

Jedino tako čovjek postaje zbilja samostalan i neovisan.

Jedino tako čovjek upravlja svojim životom i postaje dio društva i zajednice u kojoj živi.

Udruga za samozastupanje je prva udruga osoba s intelektualnim teškoćama u Republici Hrvatskoj

Udruga je osnovana 2003. godine u Zagrebu

Udruga želi:

- da osobe s intelektualnim teškoćama budu uključene u društvo
- da osobe s intelektualnim teškoćama budu ravnopravne sa svim drugim ljudima
- da se poštuju prava osoba s intelektualnim teškoćama

Za više informacija o ovom i ostalim projektima koje Europska unija provodi u Republici Hrvatskoj:

UDRUGA ZA SAMOZASTUPANJE

Bleiweissova 15, 10000 Zagreb

Tel. 01 / 377 13 23

samozastupanje@zg.t-com.hr

www.samozastupanje.hr

UDRUGA ZA PROMICANJE INKLUZIJE

Bleiweissova 15, 10000 Zagreb

Tel. 01 / 37 58 931

Fax: 01 / 37 51 696

inkluzija@inkluzija.hr

www.inkluzija.hr

DELEGACIJA EUROPSKE KOMISIJE

Trg Žrtava fašizma 6, 10000 Zagreb

Tel. 01 / 450 01 10

euinfocentar@euic.hr

www.delhrv.ec.europa.eu/hr

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Udruge za samozastupanje i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.

Europsku uniju čini 27 zemalja članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pri tom kulturalnu raznolikost toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.